

BILAGA 9 Uppgift: Från modelltext till egen text. Urbefolkning i Nordamerika, GE, årskurs 7–9.

Det är bra att vara uppmärksam på att också ämnesspråket förändras i takt med att samhället förändras. Till exempel talade man tidigare om indianer när man med det menar amerikanskt ursprungsfolk. Språkmedvetenhet är att fundera på användningen av vissa begrepp.

MODELLTEXT:

*Lakotafolket kom för hundratals år sedan norrifrån, från det område som idag är Kanada. De kom till prärrien i nuvarande USA där det fanns bättre jaktmarker. Lakotafolket bosatte sig i området som nu utgör delstaterna Minnesota och Iowa, och utvidgade senare sitt område söderut och västerut. Under 1700-talet utkämpade de stamkrig mot andra ursprungsfolk.*

*Lakotafolket var främst jägare och fick nästan allt de behövde från bisonoxarna. Männen jagade medan kvinnorna utförde andra sysslor. De åt köttet och skinnet användes till tält, kläder och skor. Lakotafolket bedrev också handel med andra urfolk. Skinn kunde bytas ut mot bönor, majs och tobak. Med kustbefolkningen idkade de byteshandel med hantverk, dekorationer och läderskor som byttes mot fiskolja. Lakotafolket hade sitt eget språk och religion var en del av vardagen.*

*På 1700- och 1800-talet kom européerna och hämtade med sig sjukdomar som urbefolkningen saknade motståndskraft till. Många dog av sjukdomarna, varav den värsta var smittkoppor. När det självständiga USA (från 1776) utvidgade sitt territorium, tog bönder över marken och livet för urfolken blev svårt. Många av dem, inklusive lakotafolket, försökte försvara sig mot nybyggarna, men den amerikanska armén var stor och hade moderna vapen. Dessutom utrotade de nya invånarna bisonoxarna nästan helt i slutet av 1800-talet, vilket tog ifrån lakotafolket deras livsstil och försörjning. År 1876 besegrade den amerikanska armén lakotafolket i det brutala slaget vid Wounded Knee. Dessa händelser har beskrivits i både böcker och filmer.*

*Liksom andra präriefolk tvingades lakotafolket bosätta sig på ett reservat och deras liv förändrades helt. De försökte bevara sina egna traditioner, men det var svårt och till och med deras egna språk dog ut. Bland annat fattigdom och alkoholmissbruk var utbredda problem på reservatet. I dag uppskattas urbefolkningens kultur och traditioner mer än tidigare. Felbehandlingen av ursprungsbefolkningen i Amerika har också officiellt erkänts. Idag finns cirka 90 000 lakoter i USA. Reservatet för lakotafolket finns till största delen i delstaterna South Dakota och North Dakota. Fattigdom och alkoholmissbruk är fortfarande ett problem, men det sker en utveckling. Lakotafolkets eget språk undervisas i reservatets skolor och många gamla traditioner har återupptagits. Lakotafolket har förklarat självständighet. De vill vara en del av USA, men bestämma över sitt eget sätt att leva.*

UPPGIFT:

Skriv om ett annat ursprungsfolk.

1. Läs modelltexten.
2. Definiera i det inledande stycket var ursprungsbefolkningen historiskt sett varit bosatta.
3. Beskriv sedan folkets liv innan utomstående lade anspråk på området: näring, språk, religion...
4. Berätta/redogör vad som hände med folket när nya invånare och makthavare tagit över.
5. Beskriv slutligen hur urfolket lever i dag: område, antal, språk, problem...